

وزارت کشور

سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
تاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان

دستورالعمل اجرایی مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب

سال ۱۴۰۱

فهرست

صفحه	عنوان
۲	فصل اول: کلیات
۴	فصل دوم: تشکیلات اجرایی
۸	فصل سوم: اقدامات قبل از عملیات اجرایی زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب
۱۱	فصل چهارم: عملیات اجرایی زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب
۱۲	فصل پنجم: شرایط و الزامات مرکز / واحد موقت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب
۱۷	فصل ششم: عملیات اجرایی پس از تحویل‌گیری سگ‌های بلاصاحب
۲۲	فرم مسئولیت‌پذیری نگهداری از سگ‌های قابل واگذاری

پیش‌گفتار

مقدمه:

شهرداری‌ها بعنوان یک نهاد عمومی غیردولتی بر اساس بند ۱۵ ماده ۵۵ قانون شهرداری، موظف به دفع حیوانات مبتلا به امراض ساریه و یا بلاصاحب و مضر در شهر می‌باشند. با توجه به آسیب‌شناسی صورت پذیرفته درخصوص اجرای دستورالعمل «کنترل جمعیت سگ‌های بلاصاحب به روش زنده‌گیری» (ابلاغیه شماره ۵۸۹۱۰/۱/۰۱ مورخ ۱۳۸۷/۱۱/۲۰)، معضل سگ‌های بلاصاحب در برخی از شهرها و روستاها مرتفع نشده است. به منظور ارتقاء سلامت، بهداشت و امنیت شهروندان و رعایت اصول و قواعد اخلاقی برخورد با حیوانات بلاصاحب و رفع اساسی مشکلات یاد شده، با اصلاح و بازنگری دستورالعمل مذکور، دستورالعمل «مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب» طی برگزاری جلسات متعدد کارشناسی با اعضای ستاد مرکزی، شهرداری‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد، با رویکرد بهره‌گیری از ظرفیت‌های تشکل‌ها و سازمان‌های مردم‌نهاد، تهیه و تدوین شده است.

فصل اول: کلیات

ماده ۱- اهداف

- الف) ایجاد هماهنگی در دستگاه‌ها و سازمان‌های مرتبط به منظور برقراری وحدت رویه در کنترل جمعیت سگ‌های بلاصاحب.
- ب) تعیین و اعمال / ابلاغ ضوابط و مقررات بهداشتی در مرکز/ واحد موقت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب.
- ج) کنترل جمعیت سگ‌های بلاصاحب از طریق برنامه‌ریزی، نظارت، شناسایی کانون‌های تجمع، جمع‌آوری و ساماندهی آن‌ها.
- د) احداث مراکز/ واحدهای موقت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب جدید و ساماندهی مراکز/ واحدهای موجود.
- ه) ارتقاء سلامت عمومی جامعه شهری و روستایی از طریق همکاری مشترک فی مابین دستگاه‌های مسئول در پیشگیری از بروز بیماری‌های واگیر دامی و بیماری‌های مشترک بین انسان و حیوان.

ماده ۲- تعاریف

تعاریف، واژه‌ها و اصطلاحات به کار رفته در این دستورالعمل دارای مفاهیم زیر می‌باشد:

- الف) سازمان: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
- ب) ستاد (ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان): این ستاد به منظور کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان با عضویت دستگاه‌ها و سازمان‌های مرتبط در سطح ملی به مسئولیت رئیس سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور تشکیل شده است.
- ج) ساماندهی: مجموعه اقداماتی است که به منظور کنترل جمعیت سگ‌های بلاصاحب توسط اشخاص حقیقی و حقوقی، دستگاه‌ها و سازمان‌های مرتبط در چارچوب این دستورالعمل صورت می‌پذیرد.

- د) کارگروه استانی: کارگروه استانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان
- ه) سگ بلاصاحب (رها شده، آزاد یا بی سرپرست): سگی که فاقد مدارک هویتی و شناسایی (قلاده، شناسنامه بهداشتی، پلاک و یا میکروچیپ) می‌باشد.
- و) سگ صاحب‌دار نیمه ولگرد: سگی که بدون صاحب خود در بعضی از اوقات شبانه روز در مکان‌های عمومی رها شده باشد.
- ز) مرکز (مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب): محلی است که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی و به منظور کنترل جمعیت و انجام اقدامات بهداشتی (از جمله مراقبت، تیمار و درمان، عقیم‌سازی، پلاک‌گذاری یا نصب میکروچیپ) برای سگ‌های بلاصاحب ایجاد می‌گردد. در این محل، سگ‌های بلاصاحب به طور دائمی نگهداری و یا پس از صدور گواهی سلامت (شناسنامه بهداشتی) با رعایت شرایط مندرج در این دستورالعمل رهاسازی و یا واگذار می‌شوند.
- ح) واحد موقت (واحد موقت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب): محلی است که به صورت موقت با حداقل شرایط و امکانات مورد نیاز (متناسب با ظرفیت واحد) با موافقت (مجوز فعالیت موقت) و نظارت کارگروه استانی، توسط شهرداری‌ها فعالیت می‌نماید. هر زمانی که بخش خصوصی و یا سازمان‌های مردم‌نهاد مبادرت به احداث و بهره‌برداری مرکز برابر مفاد این دستورالعمل نمایند، شهرداری‌ها، باید نسبت به توقف یا ادامه فعالیت عملیات اجرایی در این واحدها اقدام نمایند.
- ط) مرگ بدون درد: یکی از روش‌های کنترل جمعیت حیوانات می‌باشد که در آن با استفاده از داروهای آرام بخش مجاز، حیوان را بیهوش و سپس با تزریق وریدی داروهای مجاز (از جمله تیوپنتال سدیم)، که موجب مرگ مغزی، قلبی و تنفسی بدون درد می‌شود، حیات حیوان متوقف می‌شود.
- ی) پروانه بهداشتی تأسیس: سندی است که در صورت داشتن شرایط لازم برای احداث مرکز و پس از اخذ موافقت سایر دستگاه‌های مرتبط، از سوی اداره کل دامپزشکی استان صادر می‌شود.
- ک) پروانه بهداشتی بهره‌برداری: سندی است که پس از اتمام عملیات ساخت تاسیسات اصلی و جانبی و فراهم نمودن امکانات و تجهیزات مندرج در این دستورالعمل و به منظور آغاز فعالیت اجرایی، از سوی اداره کل دامپزشکی استان صادر می‌شود.
- ل) متقاضی: به کلیه اشخاص حقیقی و یا حقوقی اطلاق می‌گردد که با تکمیل فرم مسئولیت‌پذیری نسبت به درخواست سرپرستی سگ‌های بلاصاحب به عنوان سگ‌گله، نگهدارنده و یا جهت رهاسازی، اقدام می‌نمایند.
- تبصره ۱-** پرورش و یا تکثیر سگ در مرکز/ واحد موقت ممنوع می‌باشد.
- تبصره ۲-** پروانه بهداشتی تأسیس و بهره‌برداری برای واحدهای موقت صادر نمی‌شود.
- م) سگ آلفا: در علم رفتارشناسی جانوران به رهبر گله یا یک گروه جانوران گفته می‌شود. سگ آلفا معمولاً قوی‌ترین، باتجربه‌ترین و فعال‌ترین سگ گروه هستند.

ماده ۳- دامنه کاربرد

تمامی مراحل مختلف کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب از مرحله شناسایی کانون‌های وفور تا صدور گواهی سلامت (شناسنامه بهداشتی)، واگذاری و یا رهاسازی را در همه شهرها و روستاهای کشور برای دستگاه‌های مرتبط با موضوع این دستورالعمل شامل می‌شود.
تبصره: کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب در شرایط بحران بنا به پیشنهاد کارگروه شهرستان و با هماهنگی کارگروه استان مدیریت می‌شود.

ماده ۴- قوانین و مقررات مرتبط

- الف) قانون شهرداری- مصوب ۱۳۳۴ و اصلاحات بعدی (بند ۱۵ ماده ۵۵).
ب) قانون سازمان دامپزشکی کشور- مصوب ۱۳۵۰ (ماده ۱، ۲، ۳، ۴، ۱۲ و ۱۹).
ج) اساسنامه، تشکیلات و سازمان دهیاری‌ها- مصوب ۱۳۸۰ (بند ۳۱ ماده ۱۰).
د) آئین‌نامه اجرایی نظارت بهداشتی دامپزشکی- مصوب ۱۳۸۷ (ماده ۱، ۲، ۳، ۱۰، ۱۲ و ۱۴).
ه) آئین‌نامه مبارزه با بیماری‌های دامی و جلوگیری از سرایت و انتشار آن‌ها - مصوب ۱۳۹۱.
و) مقررات و ضوابط استقرار واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی (موضوع ماده ۱۱ قانون هوای پاک).
ز) آئین‌نامه اجرایی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست.
ح) قانون مجازات اسلامی- مصوب ۱۳۷۰ و مقررات مرتبط با آن .
ط) سایر قوانین و مقررات مرتبط.

فصل دوم: تشکیلات اجرایی

ماده ۵- تشکیلات اجرایی جهت اجرای این دستورالعمل در سه سطح زیر تشکیل می‌شود:

الف) سطح ملی:

- ۱- ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان با ترکیب زیر تشکیل می‌شود:
 - ۱-۱- معاون عمران و توسعه امور شهری و روستایی وزارت کشور و رئیس سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور (رئیس ستاد)
 - ۲-۱- رئیس سازمان دامپزشکی کشور
 - ۳-۱- معاون محیط زیست طبیعی و تنوع زیستی سازمان حفاظت محیط زیست
 - ۴-۱- مدیرکل بازرسی، نظارت و ارزیابی عملکرد نهاد ریاست جمهوری
 - ۵-۱- معاون خدمات شهری و محیط زیست شهرداری تهران
 - ۶-۱- مدیرکل دفتر امنیتی وزارت کشور
 - ۷-۱- رئیس مرکز سلامت و محیط کار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
 - ۸-۱- رئیس مرکز مدیریت بیماری‌های واگیردار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
 - ۹-۱- مدیرکل دفتر محیط زیست و خدمات شهری سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور (دبیر ستاد)
 - ۱۰-۱- مدیرکل دفتر هماهنگی عمرانی و خدمات روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

- ۱-۱-۱- مدیرکل دفتر ارزیابی عملکرد، بازرسی و پاسخگویی به شکایات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
 - ۱-۱-۲- نماینده دادستانی کل کشور
 - ۱-۱-۳- نماینده سازمان‌های مردم‌نهاد (با معرفی مرکز امور فرهنگی و اجتماعی وزارت کشور)
 - ۱-۱-۴- معاون عملیات پلیس پیشگیری فراجا
 - ۱-۱-۵- معاون اسلحه و مهمات ساحفاجا
 - ۱-۱-۶- معاون سازمان‌های مردم‌نهاد سازمان امور اجتماعی کشور
 - ۱-۱-۷- نماینده مجمع شهرداران کلانشهرهای کشور
 - ۱-۱-۸- رئیس شورای سیاستگذاری سلامت سازمان صدا و سیما کشور
- تبصره-** رئیس ستاد مرکزی می‌تواند در صورت نیاز و یا با پیشنهاد اعضاء، از سایر افراد جهت حضور در جلسات ستاد دعوت بعمل آورد.

۲- وظایف ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان به شرح ذیل می‌باشد:

- ۲-۱- ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های مرتبط.
 - ۲-۲- برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و تدوین راهبردهای کلان در شرایط عادی، بحرانی و اضطراری در سطح ملی.
 - ۲-۳- تهیه، تدوین و بررسی دستورالعمل‌ها بخشنامه‌ها و شیوه‌نامه‌های اجرای پیشنهادی از سوی مراجع مربوطه و تصویب و ابلاغ دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و شیوه‌نامه‌های اجرایی.
 - ۲-۴- حمایت و نظارت بر فعالیت کارگروه‌های استانی و شهرستانی و شهرداری‌ها.
 - ۲-۵- برنامه‌ریزی جهت برگزاری دوره‌های آموزشی مورد نیاز.
 - ۲-۶- تعیین نقش و وظایف اعضاء در چارچوب ضوابط، قوانین و مقررات.
- تبصره-** جلسات عادی ستاد به صورت منظم و حداقل دو بار در سال برگزار خواهد شد. جلسات مذکور با حضور حداقل نصف بعلاوه یک نفر از اعضاء رسمیت خواهد داشت.

ب) سطح استانی

- ۱- کارگروه استانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان با ترکیب زیر تشکیل می‌شود:
 - ۱-۱- معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری (رئیس کارگروه)
 - ۱-۲- مدیرکل دفتر امور شهری و شوراهای استانداری (دبیر کارگروه)
 - ۱-۳- مدیرکل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری
 - ۱-۴- مدیرکل دفتر امور امنیتی و انتظامی استانداری
 - ۱-۵- مدیرکل دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری
 - ۱-۶- مدیرکل دامپزشکی استان
 - ۱-۷- مدیرکل صدا و سیما مرکز استان
 - ۱-۸- مدیرکل حفاظت محیط زیست استان

- ۹-۱- معاون بهداشتی دانشگاه‌های علوم پزشکی
 - ۱۰-۱- معاون خدمات شهری شهرداری مرکز استان
 - ۱۱-۱- نماینده شورای اسلامی استان
 - ۱۲-۱- نماینده شهرداران استان (با معرفی مدیر کل دفتر امور شهری و شوراهای استانداری)
 - ۱۳-۱- نماینده دهیاران استان (با معرفی مدیر کل دفتر امور روستایی و شوراهای استانداری)
 - ۱۴-۱- نماینده نیروی انتظامی استان
 - ۱۵-۱- نماینده دادستانی استان
 - ۱۶-۱- نماینده سازمان‌های مردم نهاد (با معرفی اداره کل امور اجتماعی و فرهنگی استانداری)
- تبصره ۱-** رئیس کارگروه می‌تواند در صورت نیاز و یا با پیشنهاد اعضاء، از سایر دستگاه‌های ذی‌ربط حسب مورد جهت حضور در جلسات کارگروه دعوت بعمل آورد.
- تبصره ۲-** ستاد مرکزی می‌تواند در صورت ضرورت و به منظور نظارت و آگاهی از نحوه فعالیت کارگروه استانی، نماینده خود را به جلسات کارگروه استانی اعزام نماید.
- ۲ -** وظایف کارگروه استانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان به شرح ذیل می‌باشد:
- ۱-۲- برنامه‌ریزی، پیگیری و اجرای مصوبات ستاد مرکزی.
 - ۲-۲- تصویب برنامه اجرایی و راهبردی در محدوده استان.
 - ۳-۲- حمایت و پشتیبانی از اجرای طرح‌ها در سطح استان.
 - ۴-۲- نظارت بر فعالیت‌های کارگروه شهرستانی.
 - ۵-۲- تایید نهایی محل پیشنهادی از سوی کارگروه شهرستانی جهت احداث واحد موقت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب و نیز امکانات و تجهیزات موردنیاز.
 - ۶-۲- تعیین محل احداث حداقل یک مرکز/ واحد در استان.
 - ۷-۲- بررسی درخواست‌های واصله از کارگروه‌های شهرستانی و انعکاس و پیگیری آن از ستاد مرکزی.
 - ۸-۲- تقسیم استان به مناطق عملیاتی جهت ایجاد مراکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب و تعیین شهرداران متولی این مراکز.
 - ۹-۲- ابلاغ احکام کارگروه شهرستانی و پیگیری برگزاری منظم جلسات آنها.
 - ۱۰-۲- تصویب بهای اجرای مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب به ازای هر قلاده که توسط کارگروه شهرستانی پیشنهاد شده است.
 - ۱۱-۲- تعیین نقش و وظایف اعضاء در چارچوب ضوابط قوانین و مقررات
 - ۱۲-۲- ارائه و پیشنهاد دستورالعملها، شیوه نامه‌ها و بخش نامه‌ها جهت بررسی و تصویب در کارگروه ملی
- تبصره-** جلسات عادی کارگروه به صورت منظم و حداقل دو بار در سال برگزار و پیشنهادات و گزارش جلسات به ستاد مرکزی ارسال خواهد شد.

ج) سطح شهرستان

۱- کارگروه شهرستانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان با ترکیب زیر تشکیل می‌شود:
۱-۱- فرماندار (رئیس کارگروه)

۱-۲- شهرداران شهرهای شهرستان (شهردار مرکز شهرستان به عنوان دبیر کارگروه)

۱-۳- رئیس اداره دامپزشکی شهرستان

۱-۴- رئیس اداره حفاظت محیط زیست شهرستان

۱-۵- رئیس مرکز بهداشت شهرستان یا دبیر کارگروه سلامت و امنیت غذایی شهرستان

۱-۶- نماینده نیروی انتظامی شهرستان

۱-۷- نماینده دادستانی شهرستان

۱-۸- بخشداران شهرستان

۱-۹- دهیار منتخب شهرستان (با معرفی فرماندار)

۱-۱۰- نماینده سازمان‌های مردم نهاد شهرستان (با معرفی معاون سیاسی و اجتماعی فرماندار)

۲- وظایف کارگروه شهرستانی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان به شرح ذیل می‌باشد:

۲-۱- برنامه‌ریزی، پیگیری و اجرای مصوبات کارگروه استانی و ستاد مرکزی.

۲-۲- تدوین و پیشنهاد برنامه اجرایی و راهبردی در محدوده شهرستان و ارائه به کارگروه استانی.

۲-۳- حمایت و پشتیبانی از اجرای طرح‌ها در سطح شهرستان.

۲-۴- نظارت بر فعالیت‌ها و اقدامات شهرداری‌ها و دهیاری‌های شهرستان.

۲-۵- ارائه پیشنهادات و نظرات و ارسال گزارش عملکرد به کارگروه استانی.

۲-۶- تعیین محل پیشنهادات، مشخصات و امکانات مورد نیاز جهت احداث مرکز/ واحد در شهرستان و اعلام آن به کارگروه استانی جهت تایید نهایی.

۲-۷- پیشنهاد تعیین بهای اجرای طرح مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب به ازای هر قلاده برای تصویب در کارگروه استانی.

۲-۸- تعیین نقش و وظایف اعضاء در چارچوب ضوابط قوانین و مقررات.

۲-۹- ارائه و پیشنهاد دستور العملها، شیوه نامه‌ها و بخش نامه‌ها جهت بررسی در کارگروه استانی.

تبصره ۱- جلسات عادی کارگروه شهرستانی به صورت منظم و حداقل چهار بار در سال برگزار خواهد شد. جلسات مذکور با حضور فرماندار و حداقل نصف بعلاوه یک نفر از اعضاء رسمیت خواهد داشت.

تبصره ۲- کارگروه استانی می‌تواند در صورت ضرورت و به منظور نظارت و آگاهی از نحوه فعالیت کارگروه شهرستانی، نماینده خود را به جلسات کارگروه شهرستانی اعزام نماید.

فصل سوم: اقدامات قبل از عملیات اجرایی زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب

ماده ۶- شهرداری دارای واحد موقت یا مسئول مرکز با تایید کارگروه شهرستان باید قبل از اجرای عملیات زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب نسبت به رعایت موارد ذیل اقدام نماید:

۶-۱- شناسایی کانون‌های تجمع و وفور سگ‌های بلاصاحب.

۶-۲- تشکیل اکیپ‌های زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب.

۶-۳- فراهم نمودن امکانات و تجهیزات لازم برای اکیپ‌های زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب.

۶-۴- اطلاع رسانی عمومی.

۶-۵- مراقبت‌های بهداشتی و پزشکی.

۶-۶- آموزش اصول بهداشتی برای کارکنان.

ماده ۷- شناسایی کانون‌های تجمع و وفور سگ‌های بلاصاحب به پیشنهاد مشترک اداره کل حفاظت محیط زیست استان و معاونت بهداشتی دانشگاه/ دانشگاه‌های علوم پزشکی استان توسط شهرداری/ دهیاری دارای واحد موقت یا مسئول مرکز و با تایید کارگروه استانی به شیوه‌های زیر امکان‌پذیر می‌باشد:

۷-۱- اخذ گزارش‌های مردمی از طریق تلفن، نمابر، پست الکترونیکی، مراجعه حضوری شبکه‌های اجتماعی، رسانه‌ها و غیره.

۷-۲- شناسایی مراکز دارای پتانسیل برای تجمع و وفور سگ‌های بلاصاحب از قبیل محل‌های دفع پسماند و تجمع ضایعات، میدین و بازارهای میوه و تره‌بار، پارک‌ها، اماکن مخروبه، محیط‌های محصور و دارای قوانین خاص نظیر: پادگان‌ها، دانشگاه‌ها، خوابگاه‌ها، فضاهای باز اطراف منازل، کشتارگاه‌های دام و طیور و بیمارستان‌ها، بنا به درخواست و با هماهنگی صاحب دستگاه یا بهره‌بردار مربوطه و یا بر اساس احکام قضایی صادره.

تبصره ۱- کانون‌های شناسایی شده در قالب فیلم، عکس، مشاهدات عینی و نقاط مشخص شده بر روی نقشه منطقه معرفی می‌شوند.

تبصره ۲- شهرداری/ دهیاری دارای واحد موقت یا مسئول مرکز باید با توجه به تعداد جمعیت سگ‌های بلاصاحب در کانون‌ها و حساسیت منطقه، نسبت به اولویت‌بندی زمانی و مکانی اجرای عملیات زنده‌گیری اقدام نماید.

ماده ۸- اکیپ زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب با ترکیب نفرات زیر تشکیل می‌شود:

۸-۱- راننده (یک نفر)

۸-۲- نیروی کارگر آموزش دیده (دو نفر)

۸-۳- مامور تیرانداز با سلاح بیهوشی (در صورتی که ماموریت زنده‌گیری با اسلحه بیهوشی به تیم واگذار شده باشد)

تبصره ۱- تعداد اکیپ‌های زنده‌گیری براساس گستردگی منطقه عملیاتی، برآورد تعداد سگ‌های بلاصاحب، اولویت‌های زمانی اجرای طرح و غیره توسط شهرداری/ دهیاری دارای واحد موقت یا مسئول مرکز تعیین خواهد شد.

تبصره ۲- اکیپ‌های زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب می‌توانند از خدمات دامپزشکی در این خصوص بهره‌گیری نمایند.

ماده ۹- امکانات و تجهیزات مورد نیاز اکیپ‌های زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب شامل موارد زیر می‌باشد:

الف) تجهیزات اکیپ زنده‌گیری

۱. **تور زنده‌گیری:** تور به طول ۵ الی ۱۰ متر و به عرض ۱ الی ۲ متر که جنس آن پلاستیکی، کتان، منسوجات طبیعی و مشابه آن می‌باشد. هر مرکز/ واحد موقت باید حداقل مجهز به یک عدد تور زنده‌گیری باشد.
۲. **دستگاه مهار سگ:** این دستگاه یکی از مهمترین تجهیزات مرکز/ واحد موقت می‌باشد. طول این دستگاه ۲ الی ۲/۵ متر بوده و شامل یک میله فلزی آهنی با دهانه مهار دایره‌ای به قطر ۴ الی ۵۰ سانتی‌متر می‌باشد. هر مرکز/ واحد موقت باید حداقل مجهز به دو دستگاه مهار سگ باشد.
۳. **قلاده و پوزه‌بند:** هر مرکز/ واحد موقت باید حداقل مجهز به ۱۰ عدد پوزه بند و قلاده باشد.
۴. **پا بند پلاستیکی یکبار مصرف:** هر مرکز/ واحد موقت باید حداقل مجهز به ۲۰ عدد پابند باشد.
۵. **قفس زنده‌گیری:** قفس به ابعاد ۲متر×۱/۲متر×۱متر و با جنس مناسب و مستحکم که درب آن به صورت کشویی از بالا و به صورتی تعبیه می‌گردد که هنگام استفاده حیوان از مواد غذایی داخل قفس، درب آزاد شود.
۶. **دستگاه پرتاب دارت (blow pipe):** هر مرکز/ واحد موقت در صورت نیاز می‌تواند مجهز به یک دستگاه پرتاب دارت باشد.
۷. **سلاح بیپوشی:** هر مرکز/ واحد موقت در صورت نیاز می‌تواند مجهز به یک قبضه سلاح بیپوشی (با کسب مجوزهای لازم) باشد.
۸. **خودرو مناسب مسقف:** هر مرکز/ واحد موقت باید حداقل مجهز به یک دستگاه خودروی مناسب مسقف باشد.

ب) تجهیزات حفاظت فردی

استفاده از تجهیزات حفاظت فردی نظیر: لباس کار مناسب، دستکش مقاوم در برابر گزش حیوان، پوتین یا کفش‌های ایمنی، ماسک یک بار مصرف، کلاه نقابدار، عینک ایمنی، تجهیزات کمک‌های اولیه الزامی است.

تبصره- انتخاب تجهیزات فردی مناسب، جنس و تعداد مورد نیاز (متناسب با فعالیت‌های اکیپ‌ها) بر اساس تصمیمات متخذه در کارگروه شهرستان صورت می‌گیرد.

ج) تجهیزات بهداشتی

۱. مواد گندزدا: جهت شستشوی و ضد عفونی خودروی حمل سگ‌های جمع‌آوری‌شده و متناسب با فعالیت هر مرکز/ واحد موقت تهیه گردد.
۲. کیسه پلاستیکی با ضخامت مناسب: باید متناسب با فعالیت هر مرکز/ واحد موقت تهیه گردد.
۳. مواد شوینده: باید متناسب با فعالیت هر مرکز/ واحد موقت تهیه گردد.

تبصره- به منظور جلوگیری از اثرات ناشی از اکتوپارازیت‌های (Ectoparasite) سگ‌های معدوم شده بر کارکنان و محیط اطراف، ضرورت انجام برنامه سمپاشی توسط کارگروه شهرستان تعیین و زیر نظر مرکز بهداشت شهرستان به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

ماده ۱۰- شهرداری دارای واحد موقت یا مسئول مرکز با تایید کارگروه شهرستان در صورت ضرورت باید قبل از اجرای عملیات زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب نسبت به اطلاع‌رسانی مناسب با همکاری سایر دستگاه‌های ذیربط (از قبیل تهیه و توزیع بروشور، نصب پلاکارد و غیره) اقدام نماید.

ماده ۱۱- به منظور پیشگیری از سرایت بیماری و تعدیل اثرات گزش احتمالی سگ‌ها، کلیه افراد اکیپ‌های زنده‌گیری باید زیر نظر واحدهای تحت پوشش شبکه بهداشت و درمان شهرستان قرار گرفته تا اقدامات ذیل در مورد آن‌ها انجام پذیرد:

۱-۱۱- معرفی به پزشک متخصص طب کار جهت بررسی صلاحیت پزشکی قبل از آغاز کار.

۲-۱۱- تشکیل پرونده بهداشتی پس از تایید متخصص طب کار.

۳-۱۱- انجام آزمایشات تشخیصی پزشکی شامل آزمایش خون، شمارش سلول‌های خونی، سدیمانتاسیون، آزمایش ادرار و مدفوع.

تبصره- انجام معاینات دوره‌ای به تشخیص متخصص طب کار می‌تواند به صورت سالیانه و یا دوره‌های شش ماهه انجام شود.

۴-۱۱- انجام اقدامات پیشگیری شامل:

الف) واکسیناسیون کزاز: در صورتی که افراد اکیپ زنده‌گیری قبلاً واکسن کزاز را دریافت کرده باشد و کمتر از پنج سال از تزریق آن گذشته باشد، نیازی به تزریق مجدد واکسن نمی‌باشد. اگر بیش از ۵ سال از واکسیناسیون گذشته باشد یک دوز واکسن کزاز از نوع d.T کافی است، در غیر این صورت به منظور ایجاد ایمنی کامل باید واکسن کزاز در زمان صفر (اولین مراجعه)، یک ماه و سپس پنج ماه بعد به فرد تزریق شود.

ب) واکسیناسیون هاری: تزریق واکسن هاری در دو نوبت در روزهای صفر و هفت انجام پذیرد. در مواردی که واکسیناسیون انجام شده است باید هر ساله یک نوبت واکسن هاری را به عنوان یادآوری تزریق نمود. در صورت بروز حیوان گزیدگی، به منظور انجام فرآیند درمان و یا پیشگیری از ابتلا به بیماری هاری، مورد، بلافاصله به شبکه بهداشت و درمان ارجاع گردد.

ماده ۱۲- برگزاری دوره‌های آموزشی توسط شهرداریها و برای کلیه پرسنل اکیپ‌های زنده‌گیری شامل:

- ۱۲-۱- آشنایی با روش‌های اجرایی عملیات زنده‌گیری، حمل و تحویل حیوان به واحد موقت که عناوین و سرفصل‌ها و صدور گواهی آموزشی توسط اداره دامپزشکی صورت می‌پذیرد.
- ۱۲-۲- رعایت ضوابط بهداشتی و ایمنی در کلیه مراحل عملیات اجرایی که عناوین و سرفصل‌ها و صدور گواهی آموزشی توسط شبکه بهداشت و درمان اداره دامپزشکی صورت می‌پذیرد.
- ۱۲-۳- رعایت رفاه حیوانات که عناوین و سرفصل‌ها و صدور گواهی آموزشی توسط اداره دامپزشکی صورت می‌پذیرد.

فصل چهارم: عملیات اجرایی زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب

ماده ۱۳- پس از شناسایی کانون‌های تجمع و وفور سگ‌های بلاصاحب و تأمین مقدمات قبل از عملیات، کارکنان واحد زنده‌گیر با در دست داشتن برنامه‌کاری مدون در سطح منطقه مورد نظر شروع به گشت‌زنی می‌نمایند و پرسنل واحدهای فوق با به همراه داشتن لوازم و تجهیزات زنده‌گیری، تجهیزات بهداشتی، تجهیزات عمومی و تجهیزات آموزش و اطلاع‌رسانی (بروشور و پلاکارد) به یکی از روش‌های زیر اقدام به زنده‌گیری می‌نمایند:

۱. استفاده از دستگاه مهار: در صورتی که عامل مزاحمت (سگ) خطری از نظر گزش و غیره به همراه نداشته باشد ضمن نزدیک شدن با استفاده از دستگاه مهار (کچر)، حیوان صید می‌شود.
 ۲. استفاده از تور مهار: در صورتی که عامل مزاحمت (سگ) اجازه نزدیک شدن را به پرسنل زنده‌گیر نمی‌دهد و امکان فرار بسیار زیاد است از تور مهار استفاده می‌شود.
 ۳. استفاده از قفس زنده‌گیری: در حواشی بافت‌های مسکونی و کانون‌های تجمع و وفور سگ‌های بلاصاحب که دور از دسترس مردم می‌باشد و مامن مناسبی برای سگ‌های بلاصاحب است و نمی‌توان از دستگاه و تور مهار استفاده نمود، قبل از غروب آفتاب قفس‌های زنده‌گیری نصب و به هنگام طلوع خورشید نسبت به جمع‌آوری آنها اقدام می‌گردد.
 ۴. استفاده از دستگاه پرتاب دارت (blow pipe): صلاحیت استفاده‌کنندگان از این دستگاه باید به تائید حراست شهرداری مربوطه برسد.
 ۵. استفاده از سلاح بیهوشی: در شهرهای بزرگ و روستاهایی که امکان زنده‌گیری سگ‌های بلاصاحب با استفاده از دستگاه مهار، تور مهار و قفس زنده‌گیری میسر نباشد، واحد زنده‌گیری بنا به تشخیص کارگروه شهرستان، مجاز به استفاده از سلاح بیهوشی مناسب می‌باشد. در این صورت مامور تیرانداز، اکیپ زنده‌گیری را همراهی خواهد نمود.
- تبصره ۱- مامور تیرانداز با تشخیص کارگروه شهرستان و تایید مراجع قانونی (حراست شهرداری و نیروی انتظامی شهرستان) از بین افراد زیر انتخاب می‌گردد:
- الف) کارکنان شهرداری
ب) میرشکاران مورد تأیید سازمان حفاظت محیط زیست
ج) کارکنان نیروی انتظامی (در قالب عقد قرارداد)
- تبصره ۲- سلاح بیهوشی مورد استفاده باید واجد همه شرایط حداقلی زیر باشد:

- الف) دارای برد موثر به میزان حداقل ۵۰ متر باشد.
- ب) قابلیت کاربرد براساس شرایط محیط زیستی منطقه عملیاتی را دارا باشد.
- ج) تأمین مواد مصرفی (سرنگ بیهوشی و ...) آن در داخل کشور امکانپذیر باشد.
- د) مشخصات فنی آن مورد تأیید ستاد باشد.
- ه) امکان استفاده از تجهیزات فنی مناسب جهت افزایش کارایی سلاح وجود داشته باشد.
- تبصره ۳-** کارگروه شهرستان بعد از انجام بررسی‌های لازم در خصوص نیاز به سلاح بیهوشی، تعداد سلاح مورد نیاز را با در نظر گرفتن امکان استفاده مشترک و نوبتی مناطق عملیاتی، برآورد نموده و جهت تایید نهایی به کارگروه استان ارسال می‌نماید. کارگروه استانی براساس سلاح‌های بیهوشی موجود در استان (شهرداری‌هایی که دارای سلاح بیهوشی می‌باشد) اقدام به برنامه‌ریزی لازم جهت استفاده مشترک از سلاح بیهوشی و مامور تیرانداز در مناطق عملیاتی می‌نماید.
- تبصره ۴-** اکیپ زنده‌گیری موظف است با رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و اخلاقی نسبت به حمل سگ‌های زنده‌گیری شده به مرکز/ واحد موقت اقدام نماید.
- تبصره ۵-** مسئولیت تهیه، تأمین، استفاده و نگهداری از سلاح بیهوشی پس از طی مراحل قانونی لازم بر عهده شهرداری متقاضی می‌باشد.

فصل پنجم: شرایط و الزامات مرکز/ واحد موقت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب

- ماده ۱۴-** کارگروه استانی می‌بایست برنامه‌ریزی لازم برای احداث و راه‌اندازی مراکز/واحدهای موقت در سطح استان به گونه‌ای که کل استان را پوشش دهد، انجام دهد.
- تبصره ۱-** احداث و راه‌اندازی حداقل یک مرکز/ واحد موقت در همه مراکز استان‌ها ضروری است.
- تبصره ۲-** احداث و راه‌اندازی مرکز منوط به موافقت کارگروه استانی، اداره کل حفاظت محیط زیست استان و معاونت بهداشتی دانشگاه/ دانشگاه‌های علوم پزشکی استان و نیز اخذ پروانه بهداشتی تأسیس و پروانه بهداشتی بهره‌برداری متناسب با شرایط نگهداری موقت از اداره کل دامپزشکی استان می‌باشد.
- تبصره ۳-** انجام اقدامات پیشگیری از سرایت بیماری و تعدیل اثرات گزش احتمالی سگ‌ها (موضوع ماده ۱۱ دستورالعمل) و نیز گذراندن دوره‌های آموزشی (موضوع ماده ۱۲ دستورالعمل) برای کلیه کارکنان شاغل در مرکز/ واحد موقت ضروری است.

ماده ۱۵- در صورتی که اشخاص حقیقی و حقوقی (بخش خصوصی و یا سازمان‌های مردم نهاد) یا شهرداری‌ها و دهیاری‌های استان، آمادگی احداث و بهره‌برداری مرکز را نداشته باشند، کارگروه استانی موظف است با توجه به وسعت، برآورد تعداد سگ‌های بلاصاحب و امکانات و اعتبارات موجود شهرداری‌ها و

دهیاری‌ها نسبت به منطقه‌بندی استان به مناطق عملیاتی جهت ایجاد مراکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب و تعیین حداقل یک واحد موقت اقدام نماید.

تبصره- فعالیت این واحدها به صورت موقت و با موافقت (مجوز فعالیت موقت) و نظارت کارگروه استانی، توسط شهرداری‌ها صورت گرفته و هر زمانی که بخش خصوصی و یا سازمان‌های مردم نهاد مبادرت به احداث و بهره‌برداری مرکز برابر مفاد این دستورالعمل نمایند، شهرداری‌ها، باید نسبت به توقف یا ادامه فعالیت عملیات اجرایی در این واحدها اقدام نمایند.

ماده ۱۶- در صورتی که براساس مصوبه کارگروه استانی، عملیات کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب هر یک از شهرداری‌ها/ دهیاری‌های فاقد واحد موقت (با درخواست شهردار/ دهیار مربوطه و تایید کارگروه شهرستان) به شهرداری واجد واحد موقت محول شود، شهرداری دارای واحد موقت براساس ظرفیت خالی واحد، موظف به ارائه خدمات به سایر شهرداری‌ها و دهیاری‌ها با اخذ بهای تمام شده اجرای طرح مصوب کارگروه می‌باشد.

تبصره - در شهرداری / دهیاری که فاقد واحد موقت می‌باشد، فرآیند زنده‌گیری انجام و تحویل شهرداری دارای واحد موقت (در محل واحد نگهداری) می‌گردد.

ماده ۱۷- تاسیس و بهره‌برداری مرکز کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب با رعایت موارد زیر انجام می‌پذیرد:

الف) محل و موقعیت

الف) حریم بهداشتی مرکز با اماکن دامی و صنایع وابسته به دام رعایت گردد.
ب) حریم در نظر گرفته شده برای سکونتگاه‌ها، پناهگاه‌های حیات وحش و مناطق حفاظت شده و... برابر ضوابط و مقررات سازمان حفاظت محیط زیست رعایت گردد.

ب) مساحت زمین

مساحت زمین به نحوی تعیین می‌گردد که علاوه بر استقرار تاسیسات مورد نیاز (براساس این دستورالعمل)، فضای کافی برای محوطه‌سازی و سهولت رفت و آمد خودروها، فراهم سازد.

ج) ظرفیت

ظرفیت مرکز براساس درخواست و طرح ارائه شده از سوی متقاضی و متناسب با تاسیسات و امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی مورد نیاز (براساس این دستورالعمل) و تایید کارگروه استانی تعیین می‌شود.

د) طرح و نقشه

طرح و نقشه تاسیسات باید توسط متقاضی و متناسب با ظرفیت مرکز به نحوی تهیه شود که شامل تاسیسات اصلی و جانبی به شرح زیر باشد:

۱- محل قرنطینه

۲- محل نگهداری و مراقبت

۳- اتاق معاینه و درمان

۴- واحد (دفتر) اداری

۵- اتاق نگهداری و اتاق استراحت پرسنل و کارگران مقیم

۶- انبارهای نگهداری

۷- رختکن و سرویس بهداشتی

۱- محل قرنطینه

الف) موقعیت محل قرنطینه، در مبادی ورودی مرکز می‌باشد و از نظر فیزیکی کاملاً از سایر بخش‌ها مجزا بوده و صرفاً به منظور گذراندن دوره قرنطینه برای سگ‌های بلاصاحب جمع‌آوری شده، استفاده می‌شود.

ب) ظرفیت محل قرنطینه، براساس ظرفیت مرکز/ واحد موقت و متناسب با تعداد سگ‌های ورودی به مرکز/ واحد موقت، تعیین می‌شود.

ج) نصب تابلو در بخش ورودی به محل قرنطینه الزامی است.

د) محل قرنطینه باید از تهویه و نور کافی (نور طبیعی و یا مصنوعی) برخوردار باشد.

ه) محل قرنطینه باید حداقل ۵ متر از سایر جایگاه‌ها و قفس‌های نگهداری سگ‌های سالم فاصله داشته باشد.

و) وسایل مورد استفاده در محل قرنطینه باید از سایر تاسیسات اصلی و جانبی مجزا باشد.

ز) افراد در هنگام ورود و خروج از محل قرنطینه باید لباس و کفش خود را تعویض نمایند (یا از روپوش و پوشش کفش یک بار مصرف استفاده نمایند) و دست‌ها نیز کاملاً شسته و ضدعفونی شوند.

ح) محل قرنطینه باید مجهز به انشعاب آب مناسب جهت شستشوی و نیز دستگاه اسپری با مخزن مناسب جهت ضدعفونی باشد.

ط) جایگاه مناسب به منظور نگهداری تجهیزات و وسایل مورد استفاده در محل قرنطینه، در نظر گرفته شود.

ی) محل قرنطینه باید مسقف، قابل شستشوی، قابل ضدعفونی و غیر قابل اشتعال باشد.

ک) کف محل قرنطینه باید با مصالح مناسب (محکم، مقاوم و قابل شستشوی و ضدعفونی) به نحوی ساخته شود که لغزنده نبوده و دارای شیب مناسب به سمت کانال‌های جمع‌آوری فاضلاب منتهی به چاه فاضلاب/ سیستم تصفیه فاضلاب/ مخزن سپتیک مورد تایید اداره محیط زیست و شبکه بهداشت و درمان شهرستان باشد.

۲- محل نگهداری و مراقبت

محل نگهداری و مراقبت از سگ براساس شیوه نگهداری (به صورت گروهی و یا انفرادی) و یا نوع جایگاه (اتاق/ قفس) متفاوت بوده و باید دارای شرایط و امکانات زیر باشد:

الف) جایگاه دارای فضای کافی جهت خوردن، خوابیدن و حرکت آزادانه برای حیوان باشد.

ب) ابعاد جایگاه در هر منطقه متناسب با قامت سگ‌های بومی آن منطقه در نظر گرفته می‌شود و ارتفاع آن به نحوی است که یک نفر داخل جایگاه بتواند به صورت ایستاده و به راحتی نسبت به ارائه خدمات اقدام نماید.

ج) هر جایگاه باید دارای ظروف اختصاصی مناسب برای آب و غذا (کاملاً تمیز و بهداشتی، قابل شستشوی و قابل ضدعفونی) باشد.

د) جایگاه باید مسقف بوده و کلیه سطوح بکار رفته (دیوار، کف و سقف) دارای قابلیت تمیز کردن و ضدعفونی نمودن باشد.

ه) کف جایگاه باید با مصالح مناسب (محکم، مقاوم و قابل شستشوی و ضدعفونی) به نحوی ساخته شود که لغزنده نبوده و دارای شیب مناسب به سمت کانال‌های جمع‌آوری فاضلاب منتهی به چاه فاضلاب/ سیستم تصفیه فاضلاب/ مخزن سپتیک مورد تایید اداره محیط زیست و شبکه بهداشت و درمان شهرستان باشد.

و) جایگاه باید دارای نور (طبیعی و مصنوعی) کافی و تهویه مناسب باشد.

ز) ریختن پوشال و براده چوب در کف جایگاه به دلیل ایجاد جراحات در حیوان ممنوع است.

ح) درب‌ها باید به نحوی تعبیه شوند تا مانع از فرار حیوان شده و در برابر پنجه کشیدن مقاوم باشند.

ط) در صورت استفاده از میله‌های فلزی در درب‌ها، این میله‌ها باید دارای قطر مناسب بوده و فواصل بین میله‌ها مانع از فرار و یا گیر کردن حیوان شود.

ی) به منظور حفظ امنیت کارکنان، درب قفس به سمت داخل باز شود.

ک) جایگاه نگهداری گروهی سگ‌ها (براساس صلاحدید مسئول فنی بهداشتی مرکز/ واحد موقت) به منظور ایجاد رفاه حیوان و برقراری ارتباط اجتماعی و تقابل با سایر سگ‌ها باید مجهز به محل‌های غذا خوردن و استراحت مجزا به همراه فضای کافی برای ادرار و مدفوع کردن حیوان باشد.

ل) با توجه به این که حیوانات در زمان قرار گرفتن در کنار یکدیگر مبادرت به جفت‌گیری خواهند نمود، در جایگاه‌های نگهداری گروهی سگ‌ها، باید نرها و ماده‌ها (که عقیم سازی نشده‌اند) به طور مجزا نگهداری شوند.

م) جداسازی و گروه بندی سگ‌ها پس از پایان مدت قرنطینه براساس جنس، سن، رفتار، وضعیت سلامت و عدم وجود علائم بالینی بیماری صورت می‌گیرد.

ن) گروه بندی تصادفی و براساس زمان ورود حیوان به مرکز/ واحد موقت در یک روز روش مناسبی نمی‌باشد.

س) حیواناتی که رفتار تهاجمی دارند نباید در یک گروه قرار گیرند.

۳- اتاق معاینه و درمان

اتاق معاینه و درمان که به منظور استقرار دکتر دامپزشک (مسئول فنی بهداشتی مرکز) و دستیاران وی در نظر گرفته می‌شود، باید دارای امکانات و تجهیزات زیر باشد:

الف) به صورت کاملاً مسقف و مجهز به سیستم تهویه هوا و تجهیزات سرمایشی و گرمایشی مناسب باشد.

- (ب) دارای نور (طبیعی و مصنوعی) کافی و مناسب باشد.
- (ج) کلیه سطوح بکار رفته (دیوار، کف و سقف) دارای قابلیت تمیز کردن و ضدعفونی نمودن باشد.
- (د) پنجره‌های بازشو باید مجهز به توری فلزی (قابل شستشوی و قابل ضدعفونی) برای جلوگیری از ورود حشرات باشد.
- (ه) کف اتاق باید با مصالح مناسب (محکم، مقاوم و قابل شستشوی و ضدعفونی) به نحوی ساخته شود که لغزنده نبوده و دارای شیب مناسب به سمت کانال‌های جمع‌آوری فاضلاب منتهی به چاه فاضلاب/ سیستم تصفیه فاضلاب/ مخزن سپتیک مورد تایید اداره محیط زیست و شبکه بهداشت و درمان شهرستان باشد.
- (و) باید مجهز به انشعاب آب مناسب جهت شستشوی و نیز دستگاه اسپری با مخزن مناسب جهت ضدعفونی باشد.
- (ز) دارای فضای مناسب قفسه‌بندی شده جهت نگهداری لوازم، تجهیزات دامپزشکی و... باشد.
- (ح) دارای یخچال برای نگهداری داروها، واکسن و ... باشد.
- (ط) دارای فضای مناسب برای نگهداری اسناد و مدارک (از جمله مدارک ورود و خروج حیوان، شناسنامه بهداشتی، فرم مسئولیت پذیری نگهداری از سگ‌های قابل واگذاری و...) باشد.
- (ی) دارای شیر آب روشویی پدالی (برای شستن دست‌ها) مجهز به سیستم آبگرم و سرد و نیز مایع شستشوی و ضدعفونی باشد.
- (ک) شستن و ضدعفونی کردن چکمه‌ها قبل از ورود به اتاق معاینه و درمان توسط دستگاه چکمه شوی/ حوضچه ضدعفونی الزامی است.

۴- انبارهای نگهداری

- (الف) دارای تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای نگهداری مواد غذایی (فاسد شدنی) باشد.
- (ب) دارای تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای نگهداری مواد شیمیایی (از قبیل مواد شوینده و ضدعفونی کننده‌ها) و لوازم (از قبیل ابزار و وسایل کامل مهار و زنده‌گیری، دستکش‌های محافظ، قلابه، پلاک، میکروچیپ و سایر وسایل و ملزومات) باشد.
- تبصره - نگهداری همزمان دارو و مواد غذایی در یک یخچال ممنوع است.

۵- رختکن و سرویس بهداشتی

- (الف) موقعیت رختکن و سرویس بهداشتی، در مبادی ورودی مرکز/ واحد موقت می‌باشد.
- (ب) رختکن باید دارای شرایط بهداشتی، نور کافی و تهویه مناسب باشد.
- (ج) رختکن باید دارای روشویی مجهز به آب سرد و گرم، صابون مایع و مایع ضدعفونی باشد.
- (د) رختکن باید مجهز به کمد‌های مناسب و مجزا (برای لباس کار و لباس شخصی) برای هر کارگر باشد.
- (ه) در رختکن باید لباس کار مناسب (چکمه، ماسک، کلاه و...) برای پرسنل و بازدیدکنندگان موجود باشد.
- (و) سرویس بهداشتی باید دارای شرایط بهداشتی، نور کافی و تهویه مناسب باشد.

۶- سایر موارد

- الف) واحد اداری باید در مبادی ورودی مرکز باشد.
- ب) ثبت اطلاعات ورود و خروج کارکنان در واحد اداری مرکز الزامی است.
- ج) ثبت آمار و اطلاعات کانون‌های تجمع حیوانات، ورود و خروج سگ‌ها و ثبت گزارش فعالیت‌های روزانه در واحد اداری مرکز الزامی است.
- د) واحد اداری باید مجهز به دفاتر ثبت مخارج و هزینه‌ها و رایانه (جهت ثبت و انتقال کلیه اطلاعات به مراجع ذیربط) باشد.
- ه) اقامتگاه کارکنان در مبادی ورودی مرکز می‌باشد.
- و) ظرفیت اقامتگاه کارکنان باید متناسب با تعداد کارکنان و کارگران مقیم احداث باشد.
- ز) اقامتگاه کارکنان باید مجهز به سیستم گرمایشی و سرمایشی و تجهیزات اطفاء حریق باشد.
- ح) اتاق نگهداری در مبادی ورودی مرکز می‌باشد.
- ط) اتاق نگهداری باید مجهز به سیستم گرمایشی و سرمایشی مناسب باشد.
- ی) دیوارکشی مرکز به منظور جلوگیری از ورود افراد متفرقه و سایر حیوانات الزامی است.
- ح) احداث حوضچه ضدعفونی به همراه دستگاه اسپری با مخزن مناسب در مبادی ورودی مرکز به منظور ضدعفونی دور تا دور خودروهایی که بنا به ضرورت ورود آنها به مرکز اجتناب ناپذیر می‌باشد، ضروریست.
- ط) احداث حوضچه‌های ضدعفونی در مبادی ورودی به منظور ضدعفونی کفش/چکمه کارکنان ضروریست.
- ی) موقعیت پارکینگ مرکز، قبل از حوضچه ضدعفونی یا دستگاه اسپری ورودی می‌باشد.
- ک) تأمین و ذخیره‌سازی مناسب آب مورد نیاز برای آشامیدن کارکنان مرکز/ واحد موقت الزامی است.
- ح) هر مرکز باید دارای مدیریت، دکتر دامپزشک (به عنوان مسئول فنی بهداشتی) و نیز عوامل اجرایی کارآزموده (متناسب با ظرفیت مرکز) باشد.
- تبصره-** فعالیت مسئول فنی بهداشتی منوط به اخذ پروانه اشتغال از اداره کل دامپزشکی استان (برابر شرایط مندرج در ماده ۱۲ آئین نامه اجرایی نظارت بهداشتی دامپزشکی) می‌باشد.

فصل ششم: عملیات اجرایی پس از تحویل گیری سگ‌های بلاصاحب:

ماده ۱۸- اقدامات بهداشتی (از قبیل غربالگری) از زمان ورود حیوان (سگ بلاصاحب) به مرکز/ واحد موقت و زیر نظر دکتر دامپزشک (به عنوان مسئول فنی بهداشتی) انجام می‌شود. در این راستا ابتدا مشخصات و اطلاعات سگ‌های ورودی از قبیل تعداد، جنسیت، وضعیت جسمانی و وجود سگ‌های آلفا در رایانه و یا فرم مربوطه (پیوست شماره ۱) ثبت می‌گردد. سپس سگ‌های ورودی به مرکز/ واحد موقت براساس جنسیت از هم تفکیک و جداسازی می‌گردد. در نهایت در محل قرنطینه، سگ‌های بیمار از سگ‌های سالم و نیز سگ‌های آلفا از سایر سگ‌ها جدا می‌شوند.

ماده ۱۹- اقدامات درمانی (از قبیل واکسیناسیون، درمان انگلی، کیت‌گذاری، عقیم‌سازی، جراحی و ...) هنگام تحویل حیوان (سگ بلاصاحب) به متقاضی و زیر نظر دکتر دامپزشک (به عنوان مسئول فنی بهداشتی) به شرح ذیل انجام می‌شود. انجام اقدامات درمانی در مرکز الزامی بوده و در واحد موقت براساس درخواست متقاضی و با پرداخت هزینه‌های انجام کار توسط متقاضی صورت می‌گیرد.

الف) واکسیناسیون حیوان براساس برنامه واکسیناسیون ارائه شده از سوی سازمان دامپزشکی کشور انجام می‌شود.

ب) درمان انگلی و کیت‌گذاری برای شناسایی بیماری‌ها از قبیل هاری، لشمانیوز و در صورت امکان پاروو و ویروس‌ها (Parvovirus) و... انجام می‌شود.

ج) عقیم‌سازی (قبل از واگذاری یا رهاسازی) توسط دکتر دامپزشک مرکز (به عنوان مسئول فنی بهداشتی) یا در صورت اعلام آمادگی هر یک از دانشکده‌های دامپزشکی، بیمارستان‌های مجاز دامپزشکی و یا دامپزشکانی خارج از مرکز با پذیرش مسئولیت امکان‌پذیر می‌باشد.

تبصره - در صورتی که انجام اقدامات درمانی حیوان به دلیل عدم/ کمبود منابع مالی در مرکز/ واحد موقت میسر نباشد، ضروریست موضوع به نحو مقتضی اطلاع‌رسانی شده تا پس از اعلام آمادگی گروه‌های داوطلب، امکان انجام اقدامات یاد شده و نگهداری از سگ‌ها فراهم گردد.

ماده ۲۰- مدت زمان نگهداری سگ‌ها در واحد موقت بر اساس برآورد جمعیت سگ‌های بلاصاحب، شرایط منطقه، امکانات، تجهیزات و ظرفیت واحد و با تایید کارگروه استان پیش‌بینی می‌گردد.

تبصره ۱- در صورت سپری شدن مدت زمان تعیین شده، یکی از فرآیندهای واگذاری یا رهاسازی یا مرگ بدون درد اتفاق می‌افتد.

تبصره ۲- کارگروه استان ظرف مدت یک هفته پس از تقاضای شهرداری مربوطه می‌بایست مدت زمان نگهداری از سگ را تعیین و ابلاغ نماید.

تبصره ۳- مدت زمان نگهداری میبایست متناسب با ظرفیت مرکز تعیین گردد و تعیین زمان نگهداری بیش از ظرفیت مرکز ممنوع می‌باشد.

ماده ۲۱- پلاک‌گذاری یا نصب میکروچیپ قبل از واگذاری یا رهاسازی همه سگ‌ها انجام می‌گیرد. اطلاعات ثبت شده در این تجهیزات می‌تواند مشتمل بر نژاد، سن، جنس، رنگ، زمان و مکان زنده‌گیری حیوان و... باشد.

ماده ۲۲- شناسنامه بهداشتی قبل از واگذاری یا رهاسازی هر سگ تهیه می‌شود. این شناسنامه حاوی مشخصات کامل حیوان از قبیل نژاد، سن، جنس، رنگ، زمان و مکان زنده‌گیری، شرایط جسمانی، نام واحد کنترل، شماره پلاک یا میکروچیپ و... می‌باشد. (فرم پیوست شماره ۱)

ماده ۲۳- واگذاری حیوان باید با رعایت موارد ذیل صورت گیرد:

- الف) اطلاع‌رسانی سگ/ سگ‌های قابل واگذاری باید توسط مرکز/ واحد موقت به نحوی صورت گیرد تا امکان انتخاب مناسب توسط متقاضیان میسر گردد.
- ب) عقیم‌سازی و واکسیناسیون سگ‌ها توسط مرکز پیش از واگذاری الزامی است.
- ج) عقیم‌سازی و واکسیناسیون سگ‌ها توسط واحد موقت براساس درخواست متقاضی و با پرداخت هزینه‌های انجام کار توسط متقاضی صورت می‌گیرد.
- د) تکمیل فرم مسئولیت‌پذیری نگهداری از سگ و اخذ تعهد از متقاضی قبل از واگذاری الزامی است. (فرم پیوست شماره ۲)

ماده ۲۴- رهاسازی حیوان باید با رعایت موارد ذیل صورت گیرد:

- الف) اطلاع‌رسانی سگ/ سگ‌های قابل رهاسازی باید توسط مرکز/ واحد موقت به نحوی صورت گیرد تا امکان انتخاب مناسب توسط متقاضیان میسر گردد.
- ب) عقیم‌سازی و واکسیناسیون سگ‌ها توسط مرکز پیش از رهاسازی الزامی است.
- ج) عقیم‌سازی و واکسیناسیون سگ‌ها توسط واحد موقت براساس درخواست متقاضی و با پرداخت هزینه‌های انجام کار توسط متقاضی صورت می‌گیرد.
- د) تکمیل فرم مسئولیت‌پذیری نگهداری از سگ و اخذ تعهد از متقاضی قبل از رهاسازی الزامی است.
- ه) محل رهاسازی باید خارج از زیستگاه‌های طبیعی حیات وحش جانوری و به تشخیص سازمان حفاظت محیط باشد.
- و) محل رهاسازی باید مورد تأیید اداره کل حفاظت محیط زیست و منابع طبیعی استان و دور از مناطق مسکونی باشد.
- ز) کارگروه استانی موظف به نظارت بر حسن اجرای عملیات رهاسازی می‌باشد.
- ح) متقاضی باید حداقل هر دو سال یک بار نسبت به واکسیناسیون سگ‌ها اقدام نماید.
- ط) متقاضی باید حداقل هر سه ماه یک بار نسبت به خوراندن داروی انگلی و استفاده از دورکننده‌های مناسب حشرات (دستگاه یا افشانه) اقدام نماید.
- ی) هزینه‌های مربوط به پلاک‌گذاری، عقیم‌سازی، واکسیناسیون، اقدامات درمانی و غذارسانی در محل رهاسازی با متقاضی رهاسازی می‌باشد.
- تبصره- شهرداری می‌تواند در صورت داشتن اعتبار نسبت به اجرای طرح عقیم‌سازی پس از تصویب در کارگروه شهرستان اقدام نمایند.
- ک) تغذیه به سگ‌ها در محل‌های رهاسازی حتی المقدور باید دو تا سه بار در هفته انجام گیرد.
- ل) آب (حتی المقدور در مخازن قابل حمل) در محل‌های رهاسازی باید همیشه در دسترس حیوان قرار داشته باشد.

تبصره- مسئولیت غذا رسانی با گروه‌های متقاضی رها سازی حیوانات می‌باشد که در زمان درخواست تعهدات لازم را به مجری طرح می‌سپارند و در صورت استنکاف از انجام آن به مدت حداقل شش ماه از پذیرش درخواست آنها ترتیبی اثری داده نخواهد شد

(م) شهرداری‌ها می‌توانند با استفاده از طرح‌های تشویقی، زمینه تهیه پسماند غذایی سالم را از مراکزی مانند رستوران‌ها، هتل‌ها، کشتارگاه‌ها و... فراهم نمایند.

(ن) واکسیناسیون علیه هاری سگ‌های عقیم رها سازی شده به صورت سالانه بر عهده متقاضی می‌باشد.

(س) سگ‌هایی که از محیط شهری، روستایی و سکونتگاه‌های انسانی زنده‌گیری می‌شوند نمی‌بایست در زیستگاه‌های طبیعی حیات وحش جانوری رها سازی شوند.

ماده ۲۵- مرگ بدون درد

(الف) استفاده از روش مرگ بدون درد در مرکز بر اساس تشخیص دامپزشک (مسئول فنی بهداشتی) و صرفاً در خصوص سگ‌های مبتلا به بیماری‌های لاعلاج یا آسیب‌های غیر قابل درمان و زجرآور صورت می‌گیرد.

(ب) استفاده از روش مرگ بدون درد در مرکز حتی در صورت عدم تقاضا برای واگذاری یا رها سازی سگ ممنوع است.

(ج) استفاده از روش مرگ بدون درد در واحد موقت با تشخیص دامپزشک (مسئول فنی بهداشتی)، عدم تقاضا برای واگذاری یا رها سازی پس از سپری شدن مدت زمان نگهداری هر سگ (تعیین شده در موضوع ماده ۲۰)، صورت می‌گیرد.

(د) چنانچه ادامه فعالیت در محل رها سازی با رعایت مفاد مندرج در ماده ۲۴ دستورالعمل توسط متقاضی امکانپذیر نباشد، حیوانات رها سازی شده به مرکز/ واحد موقت مسترد شده و امکان استفاده از روش مرگ بدون درد میسر می‌باشد.

(ه) در روش مرگ بدون درد ابتدا با استفاده از داروهای آرام بخش مجاز حیوان را بیهوش و سپس با تزریق وریدی داروهای مجاز (از جمله تیوپنتال سدیم) که موجب مرگ مغزی، قلبی و تنفسی بدون درد می‌شود، حیات حیوان متوقف می‌شود.

(و) اجرای روش مرگ بدون درد صرفاً باید توسط دامپزشک مرکز/ واحد موقت و با در نظر گرفتن تمام اصول و موازین حرفه‌ای و اخلاقی صورت گیرد.

(ز) استفاده از سایر روش‌های معدوم سازی حیوان به هر شکل و تحت هر عنوان از قبیل اتاق گاز، داروهای غیر مجاز و... ممنوع است.

ماده ۲۶- دفن بهداشتی لاشه‌ها

(الف) حیوان معدوم شده پس از قرار گرفتن در کیسه پلاستیکی ضخیم فاقد منفذ به محل دفن بهداشتی منتقل و با رعایت تمهیدات بهداشتی در ترانشه‌ای جداگانه دفن می‌گردد. به منظور تجزیه سریع تر لاشه حیوان، درون کیسه پلاستیکی مقداری آهک ریخته می‌شود.

- ب) ترانسه دفن لاشه حیوان در محل دفن بهداشتی باید دارای عمق مناسب (حداقل ۱/۵ متر) به نحوی که امکان دسترسی حیوانات وحشی به لاشه حیوان دفن شده امکان‌پذیر نباشد.
- ج) مراحل دفن بهداشتی لاشه‌ها به شرح زیر می‌باشد:
- ۱- کف ترانسه با آهک پوشانده می‌شود.
 - ۲- لایه‌ای از خاک به ضخامت ۴۰ سانتیمتر روی آن قرار می‌گیرد.
 - ۳- لاشه‌ها داخل گودال قرار داده شده و یک لایه خاک به ضخامت ۴۰ سانتیمتر روی آن قرار می‌گیرد.
 - ۴- مقداری آهک به روی خاک پوششی اضافه می‌گردد.
 - ۵- سطح زمین به صورتی پر می‌شود که خاک روی آن به صورت کپه‌ای درآید.
- د) در صورت دسترسی به محل دفن پسماندهای عفونی می‌توان با رعایت ملاحظات بهداشتی نسبت به دفن لاشه حیوانات به همراه اینگونه پسماندها اقدام نمود.
- ه) ترانسه محل دفن لاشه حیوانات باید علامت‌گذاری گردد.
- و) فاصله کف ترانسه محل دفن با سطح آب‌های زیر زمینی باید بیش از یک متر باشد.

ماده ۲۷- کارگروه شهرستانی می‌تواند در صورت شناسایی بخش خصوصی، متقاضیان حقیقی و حقوقی (سازمان مردم‌نهاد و تشکل زیست محیطی) واجد شرایط (از نظر تامین نیروی انسانی کارآمد، تجهیزات فنی و غیره) و پس از امکان‌سنجی لازم، شرایط واگذاری عملیات مذکور طی مراحل قانونی به سازمان‌ها و تشکل‌های مذکور را فراهم نماید.

ماده ۲۸- نظارت

مسئولیت نظارت بر حسن اجرای مفاد این دستورالعمل بر عهده کارگروه استان می‌باشد.

ماده ۲۹- این دستورالعمل در ۲۹ ماده و ۳۴ تبصره تدوین و از زمان ابلاغ لازم‌الاجرا می‌باشد و حسب نیاز و درخواست اعضاء توسط ستاد مرکزی کنترل جمعیت حیوانات ناقل بیماری به انسان، قابل اصلاح و بروزرسانی می‌باشد.

دستورالعمل مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب

پیوست شماره (1): شناسنامه بهداشتی

استان: شهرستان: شهر/روستا: نام مرکز / واحد موقت:
 نام صاحب حیوان:
 نام حیوان: نژاد سگ: سن: جنس:
 رنگ: علامت اختصاصی:.....

تاریخ واکسیناسیون واکسیناسیون بعدی	واکنش ناخواسته ناشی از واکسن	مهر و امضای دامپزشک	سن واکسیناسیون	نام و شماره واکسن	تاریخ واکسیناسیون
				۱	
				۲	

۱- هاری
 ۲- دستمیر (CDV)
 ۳- پاروویروس (CPV)
 ۴- هیپاتیت عفونی (CAV-۲)
 ۵- پارا آنفلونزا
 ۶- لپتوسپیروز

تاریخ درمان ضد انگل	نام دارو	سن تجویز	تاریخ نوبت بعدی	مهر و امضای دامپزشک

اقدامات درمانی:

(۱) کیت گذاری:

(۲) عقیم سازی:

ملاحظات:

دستورالعمل مدیریت کنترل جمعیت و ساماندهی سگ‌های بلاصاحب

پیوست شماره (۲) : فرم مسئولیت پذیری نگهداری از سگ‌های قابل واگذاری / قابل رهاسازی

اینجانب (نام و نام خانوادگی) فرزند _____ به شماره شناسنامه _____
 کد ملی _____ ساکن _____
 مشخصات تحویل گیرنده: _____
 مشخصات گذارسان: _____

عنوان سگ		شناسنامه بهداشتی		مشخصات ظاهری	جنس	سن	نژاد	شماره پلاک	مشخصات سگ واگذار شده
		ندارد	دارد						
رهاشده	نگهبان	گله							سگ ۱
									سگ ۲
									سگ ۳
									سگ ۴
									سگ ۵

به عنوان سرپرست سگ / سگ‌های فوق متعهد می‌گردم:

- ۱- در صورت فرار، معدوم شدن یا تلف شدن حیوان، مراتب را حداکثر ظرف مدت ۳ روز به دهیاری یا شهرداری مربوطه، خانه بهداشت روستایی یا مراکز بهداشتی درمانی شهری مرتبط اعلام نمایم.
- ۲- با علم و اطلاع کامل از مواد قانونی مندرج در این دستورالعمل و وظایف صاحب سگ مندرج در ماده پنج شیوه‌نامه نظارت بر نحوه نگهداری سگ‌های گله و نگهبان، تعهد خود را نسبت به رعایت کامل موارد ذکر شده اعلام داشته و در صورت عدم ایفاء تعهد و هرگونه سهل انگاری در نگهداری حیوان خویش مطابق با قوانین کیفری و حقوقی، ضامن بوده و مسئول خسارات حاصله خواهم بود.
- ۳- مسئولیت جمع‌آوری فضولات سگ‌های واگذار شده در فضاهای عمومی را برعهده گیرم و در صورت تخلف، باید هزینه پاکسازی (مصوب شورای اسلامی شهر مربوطه) را پرداخت نمایم.
- ۴- از ورود سگ‌های واگذار شده به مکان‌های عمومی (هتل، مترو، زمین بازی کودکان و ...) خودداری نمایم.
- ۵- در صورت نیاز به تردد سگ‌های واگذار شده در محیط شهر (استفاده از خدمات دامپزشکی و ...) باید از قلاده استفاده نمایم.

نام و نام خانوادگی: _____ اثر انگشت: _____ امضاء: _____ تاریخ تکمیل: _____

این فرم در سه نسخه تنظیم شده که هر کدام از نسخ، حکم واحد دارند. یک نسخه در اختیار سرپرست سگ، یک نسخه در اختیار شبکه دامپزشکی و نسخه دیگر در اختیار دهیاری/ شهرداری قرار می‌گیرد.